

ТОМА ЖИВАНОВИЋ
(1884—1971)

31. марта 1971. умро је у Београду редовни професор нашег факултета и најстарији редовни члан Српске академије наука и уметности др Тома Живановић, вредан учитељ многих генерација правника и велики теоретичар филозофије и правне науке, признат и код нас и у иностранству.

Тома Живановић рођен је у Параћину 19. фебруара 1884. У родном месту учио је основну школу, а потом је прешао у Београд где је учио гимназију и студирао правне науке. Диплому свршеног правника добио је 1906. и одмах је као стипендиста „Марићевог фонда“ наставио студије за стицање доктората на Париском правном факултету. 1908. са изванредним успехом он је одбранио докторску дисертацију »Du principe de causalité efficiente et de son application en droit pénal« и стекао наслов доктора правних наука. После овога он се враћа у земљу и започиње своју универзитетску каријеру. 1909. постао је стални доцент катедре кривичног права, 1914. ванредни професор, а 1920. и редовни професор Правног факултета у Београду. Његов научни углед врло рано прелази границе његове домовине. У времену од 1916. до 1918. он је држао предавања на докторанском курсу Правног факултета у Паризу. Овде он излаже своје трихотомно учење у кривичном праву и основе синтетичке правне филозофије. Тома Живановић је остао веома угледан и високо цењен све до своје смрти. У току живота учињена су му многа научна и друга признања. 1926. он је већ редовни члан Српске академије наука и уметности. Нешто раније, 1924. он је један од оснивача Међународног удружења за кривично право у Паризу, а затим и дугогодишњи члан управе и вредан сарадник. Поменимо само још да је био и члан Америчке академије политичких и социјалних наука и Академије човечјих права.

Библиографија Српске Академије наука и уметности забележила је у своме незавршеном попису 166 дела професора Томе Живановића. Но, овом списку ће морати да се дода још добар број наслова, ако се хоће да обухвати у потпуности научни опус професора Живановића, који је неуморно радио и писао до последњег дана свога живота. На овом месту покушаћемо да наведемо само његова најзначајнија дела: Основни проблеми кривичног права (1. изд. 1910, 2. изд. 1930; на француском 1929); Основи кривичног права (1. изд. 1910—1912, 2. изд. 1922—1923. и 3. изд. 1935—1937); Систем синтетичке правне филозофије (1. том 1921. 2. том 1951. и 3. том 1959); Основни проблеми етике, 1935; Основни проблеми Кривичног и Грађанског процесног права (1. том 1940. и 2. том 1941); Систем расправа о систему кривичног права и примени у другим правним и ванправним наукама, 1966; Законски извори кривичног права Србије и историјски развој његов и њеног кривичног правосуђа од 1804. до 1865, 1967; и *Système de philosophie juridique synthétique*, Paris, 1970.

Професор Тома Живановић као правни филозоф и теоретичар кривичног права дао је несумњиво најзначајнији допринос науци кривичног права. Иновацију ове науке започео је својом чувеном расправом „О субјективном (моралном) елементу у појму кривичног дела“, коју је објавио на нашем језику у Архиву за правне и друштвене науке и на француском у *Revue pénale suisse* 1909. У овом раду он је доказао да кривично право има три основна појма: кривично дело, кривца и казну, а не само кривично дело и казну, као што је то тврдила општа теорија. О кривцу је истакао да је он аутономно правно биће и да је паралелно с кривичним делом и казном. Истовремено је развио и учење о дуалитету кривичних санкција. Тако је настало трихотомно учење Томе Живановића у науци кривичног права, за које је он изнео и потпуну аргументацију у своме делу „Основни проблеми кривичног права“. Данас је чињеница да је трихотомија у овом или оном виду владајуће учење у кривичном праву и код нас и у свету. Последњих година свога живота стари професор је још јед-

ном писао о своме учењу. Њему и његовој аргументацији, као и одјецима у законодавству и у науци посветио је опширну студију „Систем расправа о систему кривичног права и примени у другим правним и ванправним наукама“. То је и његов завршни осврт у коме је записао да је трипартиција примљена „у кривичноправним делима и у новим кривичним законцима и пројектима европским и ваневропским“. Но, ваља истаћи да је трипартиција (или персонализам) са епцентром у кривичном праву нашла своју примену и у осталим наукама, правним и ванправним. Реч је о кривичним наукама, деликтноправним наукама, осталим специјалним правним наукама и филозофији права, као и о етици и ванправним наукама (изван етике).

Још нешто. Као правни историчар професор Живановић нам је оставио дивно дело о законским изворима кривичног права Србије и о његовом историјском развоју, као и о историјском развоју српског кривичног права од 1804. до 1865. Како су нам казали, у једном од одељења Српске академије наука и уметности налази се обилазак овог историјског материјала, те бисмо да изразимо жељу, нека се настави рад на овом послу.

На крају, али као веома важно. Професор Тома Живановић је напоре са својим научним радом неуморно учио и научио многе генерације правника на Правном факултету у Београду. Његов уџбеник кривичног права остаће сигурно још за читав низ година најопсежније дело у овој области. Из њега ће увек имати шта да науче и млади наставници и нови студенти. Треба поменути и његове семинарске часове како оне који су били посвећени кривичном праву тако и оне на којима смо савлађивали синтетичку правну филозофију. Најзад, професор Живановић је оставио нашем Правном факултету и криминалистички scil. криминолошки институт, који је служио и данас служи научноистраживачком раду и посебно последипломској настави. Вредно је поменути да су већ тридесетих година овог столећа у институту поред других дисциплина предаване и криминална психологија и криминална педагогија.

Не може се о Томи Живановићу и његовом делу писати мало и кратко. О свему томе остаје да се напишу читаве студије. Ови редови су само знак дубоког поштовања према њему и једном сећању.

проф. др Драгољуб В. Димитријевић

АЛЕКСАНДАР ВАСИЉЕВИЋ СОЛОВЈЕВ (1890—1971)

У осамдесетој години живота 15. I 1971. године у Женеви је завршио свој живот истакнути историчар права Александар В. Соловјев, дугогодишњи професор Правног факултета у Београду. Рођен 18. IX 1890, завршио 1912. Правни а 1915. године Историјско-филолошки факултет у Варшави. По дипломирању, прво постављен за асистента а потом 1918. за приватног доцента на Универзитету у Ростову. На Правном факултету у Београду 1928. године промовисан за доктора правних наука. Од 1920. до 1946. године прво хонорарни а потом редован професор историје словенских права на Правном факултету у Београду. Од 1947. године професор и једно време и декан Правног факултета у Сарајеву. Године 1951. одлази из Југославије за Швајцарску. Од 1953. године предаје словенске језике, словенску књижевност и историју Византије на факултету књижевности Универзитета у Женеви. Године 1961. изабран је за професора *honoris causa* Универзитета у Женеви.

Професор А. В. Соловјев продужује рад проф. Теодора Тарановског који је као професор историје словенских права на Правном факултету